

УДК 61:821.161.2](092)(477.83)

ЮРІЙ ЛИПА – ЛІКАР І ГРОМАДЯНИН (До 120-річчя від дня народження)

Олександр Кіцера

*Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, Україна*

Юрій Липа, народжений 5 травня 1900 року в Одесі (за іншим варіантом – в Старих Санжарах на Полтавщині) - юнаком бере участь у визвольній боротьбі українського народу в Гайдамацькій дивізії, згодом - в курені Морської піхоти Збройних сил УНР. Вивчає медицину в Познанському університеті (1922 - 1929), водночас веде громадсько-політичну роботу серед студентів – Українців в організованому ним таємному товаристві - корпорації «Чорноморе» з метою готувати кадри для майбутньої Української Держави. Виступає, як речник європейської інтеграції України та її релігійної єдності. Автор поетичних збірок «Світлість», «Суворість», та інших, роману «Козаки в Московії» (1934), збірки новел «Нотатник».

Тверда віра у високе призначення України, її міцні традиції, духовні сили, європейська орієнтація, боротьба з провінційністю, малоросійським шароварництвом і сльозливою ліричністю – основні гасла і принципи, за якими творив Юрій Липа і його однодумці. Духом боротьби за українську ідею проіннята, з'являється друга збірка поезій Юрія Івановича з такою характерною назвою – «Суворість» (1931). Юрій Липа - автор численних політично-історіософських праць «Українська доба», «Українська раса», та трилогії: «Призначення України» (1938), «Чорноморська доктрина» (1940) та «Розподіл Росії» (1941), в яких викладає донині актуальні принципи та напрямки української геополітики. Він - півтворець еміграційного Українського Чорноморського Інституту в Варшаві – наукової установи для вивчення політичних та економічних проблем, що постануть перед Україною після здобуття незалежності.

Перебуваючи в еміграції досконало вивчив фітотерапію, опублікував низку статей та підручників з фітотерапії, низка його праць цитується в польських працях донині.

1943 року переїхав до Яворова поблизу Львова, де працював лікарем та готував санітарні кадри для Української Повстанської Армії, надавав допомогу воякам цієї армії, як курінний лікар (полковник). Підступно заарештований та по-варварськи замордований сов'єтськими спецслужбами 20 серпня 1944 року.

В пропонованій публікації висвітлено історію вшанування пам'яті Юрія Липи львівськими медиками, його діяльність, як лікаря-фітотерапевта та його співпрацю з митрополитом Андреем Шептицьким.

Ключові слова: визвольна боротьба, поезія, історична романістика, фітотерапія, історіософія, церковна єдність.

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2020.01.10

Для листування:

Вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010,
E-пошта: ookitsera@gmail.com

Стаття надійшла: 10.03.2020

Прийнята до друку: 22.03.2020

Опублікована онлайн: 15.04.2020

© Олександр Кіцера,
2020

ORCID ID

Aleksander Kitsera

<https://orcid.org/0000-0002-4457-6410>

Конфлікт інтересів: Автор декларує, що немає конфлікту інтересів.

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2020.01.10

For correspondence:

Pekarska st, 69, Lviv, Ukraine, 79010
E-пошта: ookitsera@gmail.com

Received: Mar, 10, 2020

Accepted: Mar, 22, 2020

Published online: Apr, 15, 2020

© Oleksandr Kitsera,
2020

ORCID ID

Oleksandr Kitsera
<https://orcid.org/0000-0002-4457-6410>

Disclosures. Author state that there is no conflict of interest.

UDC 61:821.161.2](092)(477.83)

Yuriy Lypa as a Doctor and Citizen (Dedicated to 120th Anniversary)

Aleksander Kitsera

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Yuriy Lypa was born on May 5, 1900, in Odesa (some sources say he was born in Stari Sanzhary in Poltava Region). As a young man, he was involved in the liberation struggle of the Ukrainian people as part of the Haidamatsky Division, and later - in the Marine Corps of the UPR Armed Forces. He studied medicine at the University of Poznan (1922 - 1929)

and was simultaneously engaged in social and political work among Ukrainian students in the secret society organized by him - the Black Sea corporation. He acted as a spokesperson for the European integration of Ukraine and its religious unity. He is the author of poetic collections *Svitlist (Brightness)*, *Suvorist (Severity)*, and others, the novel *Kozaky v Moskovii (Cossacks in Moscovia)* (1934), collections of stories *Notatnyk (Notebook)*.

The great belief in the supreme idea of Ukraine, its traditions, spiritual strength, orientation towards Europe, work on his style, struggle against provincialism, degrading of so-called *Little Russia* and tearful lyricism are basic slogans and principles that laid the foundation of Yuriy Lypa's creativity. Interspersed with these ideas, overflowing with the spirit of struggle for Ukraine, in 1931, the author created the second collection of poems with a characteristic name - *Suvorist*. Yuriy Lypa is the author of numerous political and historical works called *Pryznachennia Ukrainy (Destination of Ukraine, 1938)*, *Chornomorska Doktryna (Black Sea Doctrine, 1940)*, and *Rozpodil Rosii (The Division of Russia, 1941)*, which outline the current principles and directions of Ukrainian geopolitics. He was a co-creator of the Ukrainian Black Sea Emigration Institute in Warsaw, the scientific institution researching political and economic problems that Ukraine has been facing since its independence.

While in emigration, he thoroughly studied phytotherapy, published a number of articles and textbooks on phytotherapy, several of his works are being cited in Polish publications to this day.

In 1943, he moved to Yavoriv near Lviv, where he worked as a doctor and trained sanitary personnel for the Ukrainian Insurgent Army, assisting soldiers of the army as a battalion doctor (colonel). He was treacherously arrested and savagely murdered by Soviet special forces on August 20, 1944.

This publication covers the history of honouring the memory of Yuri Lypa by Lviv physicians, his activities as a phytotherapist, and his collaboration with Metropolitan Andrey Sheptytsky.

Keywords: Liberation struggle, poetry, historical novel, phytotherapy, historiosophy, church unity.

Cite this article as: Kitsera O. Yuriy Lypa is a doctor and a citizen (to the 120th birthday). Proc Shevchenko Sci Soc Med Sci 2020;59(1):125-136. <https://doi.org/10.25040/ntsh2020.01.10>

ДО ІСТОРІЇ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЮРІЯ ЛИПИ

Цьогорічний подвійний ювілей Батька та Сина Липів проходить в умовах значних комунікаційних обмежень, спричинених пандемією коронавірусної пневмонії. З огляду на це, проведення громадських заходів та зібрань буде вочевидь неможливим. А цей ювілей особливий – минає 155 років від дня народження Івана Липи члена українського уряду, міністра, лікаря, письменника, засновника Товариства Тарасівців, борця за українську автокефальну церкву. Його могила зовсім поруч – на Винниківському цвинтарі під Львовом. Та й могила Юрія Липи – письменника, поета й драматурга, історіософа, політолога, військового медика – не так далеко: у Буневі на Яворівщині. А проте ці визначні постаті української культури були замовчувані до кінця 80-х-початку 90-х років минулого століття (рис. 1). Особисто я вперше познайомився з творами Юрія Липи і його біографією, перебуваючи серед української діаспори США 1991 року. Незабаром вдалося познайомитися з дослідниками життєвого шляху Юрія Липи Петром та Юлією Кіндратовича і з його донькою Мартою Гуменецькою – Липою. Власне пані Марта була першим читачем і рецензентом моєї повісті «Ясна зброя Юрія Липи».

1990-х років та на початку 2000-х відбулася низка урочистостей, присвячених пам'яті цих визначних Українців.

Особливо запам'яталося заснування клубу Юрія Липи 13 грудня 1991 року, патронкою якого стала вже згадана пані Марта, а також Урочиста Академія, проведена під егідою Українського Лікарського Товариства у Львові та Львівського державного медичного університету імені Данила Галицького 15 травня 2000 року за участю Марти Гуменецької-Липи та артистів Львівського драматичного театру (рис. 2) імені Марії Заньковецької.

Клуб Юрія Липи планувався як дискусійний клуб з історіософським та політологічним ухилом, його метою поставлено також плекання українських національних традицій та професійної мови медиків (рис. 3, 4).

Рисунок 1. Установча зустріч членів-засновників клубу Юрія Липи, доповідає автор статті, поруч – студентки – члени ансамблю «Берегиня» під орудою доцента Остапа Яворського. Ліворуч – професор Михайло Нетлюх, праворуч – Марта Гуменецька-Липа. 13 грудня 1991 року

Рисунок 2. Марта Юріївна Гуменецька-Липа

ЮРІЙ ЛИПА-ЛІКАР

Від часу оприлюднення нашої першої статті на цю тему [1] минуло чверть століття. За цей час, як в українських, так і в польських джерелах інформації з'явилася низка публікацій, які характеризують Юрія Липу, як лікаря, зокрема – опертих на спогадах сучасників [2]. І, усе ж таки, наявні матеріали вкрай недостатні для того, щоби повновартісно висвітлити його лікарську діяльність. Непоправною втратою для історії української медицини є великий яворівський архів Юрія Липи, який міг би пролити яскравіше світло на його лікарську діяльність.

Рисунок 3. Установча зустріч членів-засновників клубу Юрія Липи Слово має народний артист України Святослав Максимчук 1991 рік

Рисунок 4. Члени Головної Управи УЛТ у Львові біля криниці, з якої черпав воду Юрій Липа. Червень 1996 року

Український народ завжди був багатий талановитими особистостями з енциклопедичними знаннями, які у своїй державі могли б стати провідними науковцями, гордістю академічної науки (рис. 5,6). Проте, за умов перманентної окупації України чужинцями, ці особистості або фізично, чи морально знищувались, або ж асимілювалися чужинецькими культурами. Юрія Липу також не минула ця спокуса. Але - про все за порядком.

Родинна традиція...Батько, Іван Липа, лікар, міністр віросповідань та здоров'я, засновник благодійної опіки над інтернованими «Блакитний хрест» не зміг фінансувати навчання сина в університеті. Стипендію Юрієві надали Товариство допомоги емігрантам з Великої України та Українське Лікарське Товариство [3]. Він успішно вчиться в Познанському Університеті на медичному факультеті (1922-1928). Ще в часі навчання Юрій Липа зацікавився фітотерапією. Цьому, якоюсь мірою, посприяв випадок, а саме успішне лікування рослинними препаратами шлунково-кишкової недуги господаря його студентської квартири [3]. По закінченні Університету він спеціалізується з внутрішніх хвороб у Данцігу та Варшаві [4]. У Варшаві Юрій закінчив також дворічну школу санітарних підхорунжих

(1930-1931). До отримання військово-медичної освіти він неодноразово заохочував українських лікарів, передбачаючи потребу України у військових лікарях [4].

По закінченні курсу навчання здібного до наукової праці молодого лікаря залишають асистентом Варшавської університетської клініки внутрішніх хвороб [5], якийсь час доктор Юрій Липа працює лікарем дипломатичного корпусу. Він знайомиться з англійською журналісткою шляхетного походження [4,6], яка, в свою чергу, впроваджує його в дипломатичні кола.Тобто перед Юрієм відкривається шлях до наукової, а, можливо, до політичної кар'єри. Для цього десь-колись довелось би поступитися принципами, піти на компроміс. Юрій, проте, на це не здатен.

По декількох роках праці в університеті, як відзначення за непересічні успіхи в науковій праці, Юрієві надають урядову стипендію для поглиблення своїх знань в британських університетських клініках. Лондонське стажування Юрія Липи перекреслює інцидент в польському консульстві, коли він, добірною англійською мовою, дає гідну відсіч доповідчєві – польському шовіністові полковни-

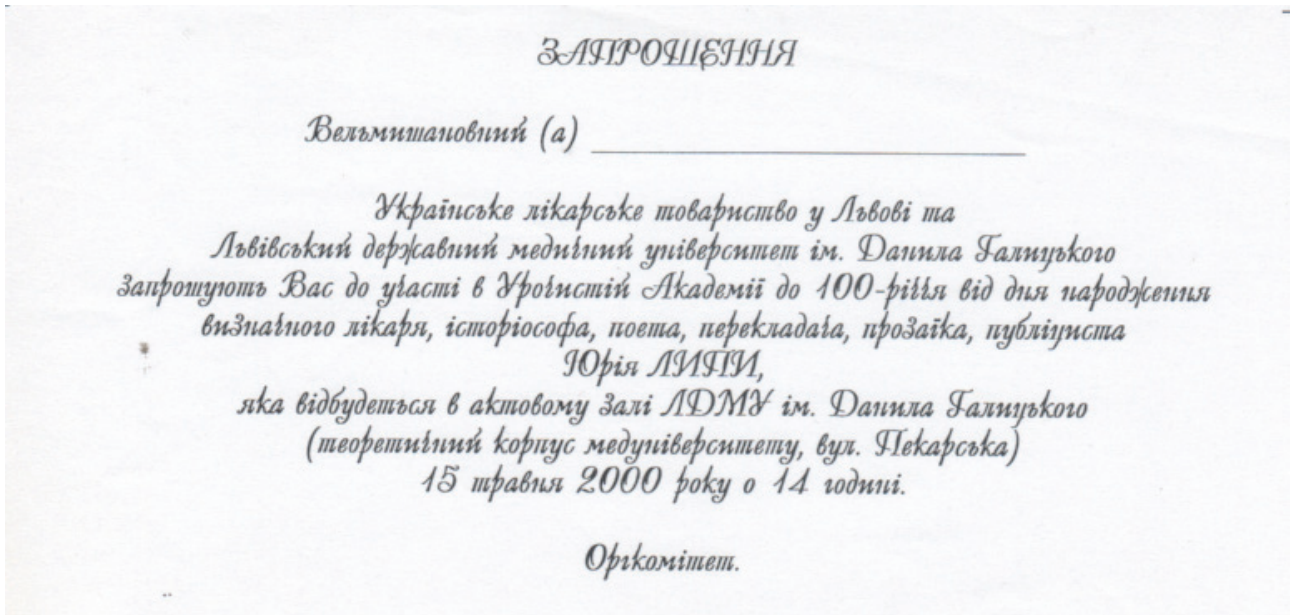

Рисунок 5. Урочиста Академія до 100-річчя від дня народження Юрія Липи та запрошення на цей захід

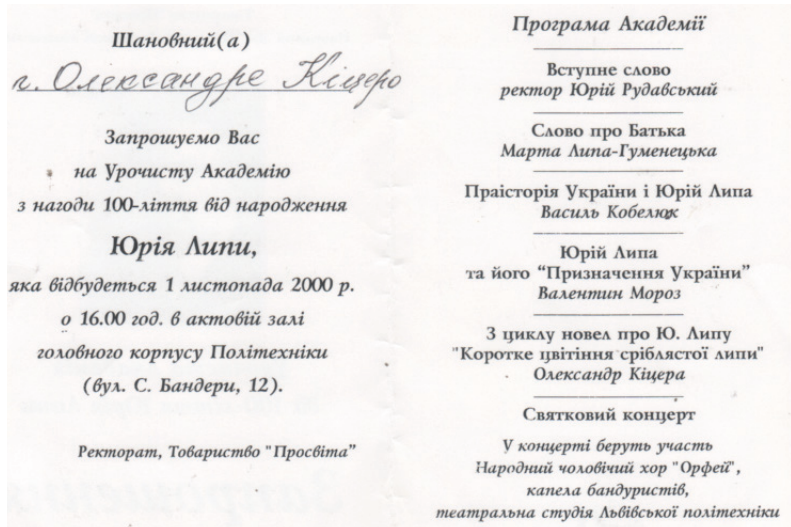

Рисунок 6. Графіка мистця Володимира Буглака до 100-річчя від дня народження Юрія Липи

кові Северському, обстоючи права українців в Польщі [5]. Місце асистента в Варшавській клініці Юрій, звичайно, теж втратив, тож довелося влаштуватися лікарем «Каси Хворих» [2]. Тут йому доводиться лікувати людей з невеликими статками, робітників, безробітних, що спонукає його шукати недорогі і, водночас, ефективні методи лікування, передусім - рослинними препаратами [2]. Того часу відомим в Польщі фахівцем з фітотерапії був ректор Віленського університету і декан лікарського факультету професор Ян Мушинський. До нього і звернувся на початку 1930 років Юрій Липа з проханням прийняти його на стажування з фітотерапії. Ректор двічі чи тричі відмовляв йому, правдоподібно через його «гайдамацьке» прізвище, але, врешті, «змінив гнів на милість» [4]. Згодом відносини поміж професором і молодим лікарем настільки покращали, що Ян Мушинський прийняв його своїм асистентом, доручив йому опіку над ботанічним городом лікувальних рослин і, навіть, написав переднє слово до підручника Юрія Липи «Фітотерапія» (1933) [3,7].

До речі, саме Юрій Липа 1930х років вперше впровадив до польської термінології термін «phytoterapia», який вживається донині, поруч з полонізованим терміном «ziołolecznictwo» [8].

Варшава, вул. Вспульна, 66, пом. 14. Така адреса приватного кабінету Юрія Липи на рецептурному бланкові тих часів. О. Ікарєнко згадує, що це був елегантно обставлений кабінет лікаря внутрішніх хвороб, який користувався популярністю серед варшав'ян різних суспільних прошарків, як «...всім у Варшаві відомий, один з найкращих.» [9]. Остап Тарнавський також окреслює варшавську лікарську практику Юрія Липи, як «дуже успішну» [10]. Попри свою популярність в колах варшавської інтелігенції, він ніколи не відмовляв надати допомогу людині будь-якого суспільного положення безкоштовно, причому в будь-який час дня і ночі. Вмів морально підтримати пацієнта на душі [11]. Приватна практика Юрія Липи в столиці Польщі тривала 15 років (1929-1943). До цього часу відноситься основна маса польськомовних публікацій - як підручників [12], так і статей в журналах, які і в наш час можна знайти в Інтернеті. В цих публікаціях Юрій Липа описує дію окремих лікарських рослин, подає технологію приготування препаратів з них і рекомендації щодо їх застосування в терапії.

Так, донині актуальними вважаються рекомендації Юрія Липи щодо застосування росли-

ни «вівчарський гаманець» («калиточник»), польською *tasznik pospolity*, латинською *Capsella bursa pastoris*, відзначається роль екстракту цієї рослини в лікуванні кровотеч, зокрема – в пубертатному і клімактеричному періодах життя жінки. Автор рекомендує застосовувати сік цієї рослини при будь-яких пошкодженнях м'яких тканин [13].

Іншим прикладом використання рекомендацій Юрія Липи є публіковані в Інтернеті його рекомендації щодо застосування листа волоського горіха *Juglans regia*. Враховуючи наявність у листі горіха алкалоїду югландину, таніну, нафтохінону, автор рекомендує застосовувати його в лікуванні туберкульозу, при гельмінтозах (горіхова олія) та як тонізуючий засіб в педіатрії [14].

Практикуючи в Варшаві Юрій Липа вивчав, зокрема, дикоростучу рослину живокіст кавказький – *Symphytum asperum* Lerechin, розповсюджену як в Україні, так і в Польщі [15].

Статтю про лікувальну дію цієї рослини відзначено нагородою на конкурсі публікацій журналу «Wiedza Lekarska» за 1935 рік. Метою дослідження було вивчення впливу соку живокосту кавказького на приріст маси тіла у фізично недорозвинених дітей, переважно – дітей із сімей безробітних, які перебували у скрутних матеріальних умовах, та на їх опірність до інфекцій. Юрій Липа дає досить докладний ботанічний опис рослини, назву багатьма мовами, вказівки щодо її пошуку, описує дію та застосування в народній медицині поляків, німців, британців, французів, росіян. На підставі досліджень Юрій Липа робить висновок щодо застосування соку живокосту кавказького, близького, за своїми властивостями, до відомого в фітотерапії живокосту лікувального *Symphytum officinale* L., але більш доступного для населення Польщі і України [15].

В своїй праці він також згадує про те, що британці вивели гібрид цих двох рослин, в якому підсилено основні і виявлено деякі нові властивості [16].

Практично вся приватна практика Юрія Липи в Варшаві полягала на зелолікуванні. Він особливо наголошував на значенні фіто-

терапії в лікуванні хронічних недуг [17,18].

Численні публікації тих часів, правдоподібно, не всі дійшли до нашого часу. Деякі з них цитуються в польськомовному Інтернеті, з деякими з них вдалося ознайомитися, гортаючи архів доктора Павла Пундія (США) далекого вже 1991 року. Це і популярні брошури про шкідливість тютюнопаління [19], і статті в журналах.

Серед них слід, зокрема, відзначити «Історію зелолікування» [20], матеріали з якої увійшли до україномовного видання «Ліки під ногами» [18].

Невелику, але змістовну монографію Юрія Липи присвячено фітотерапії хвороб органів травлення [21].

Особливого значення надає Юрій Липа фітотерапії в лікуванні хронічних хвороб [22]. На його думку, власне в лікуванні хронічних недуг застосування рослин та їх препаратів може і повинно займати провідне місце [18]. Особливого значення надавав Юрій Липа фітотерапії кризових ситуацій, коли виникає нестача офіцинальних ліків.

Зрештою, вважає він, зелолікування дешевше і доступніше, його можна застосовувати в домашніх умовах [18]. Окрім основних хвороб, з якими стикається терапевт загальної практики, Юрій Липа береться лікувати зелами хвороби ендокринної системи, зокрема – діабету [23], недуги горла та гортані (напар пелюстків рожевої або дикоростучої мальви при хворобах горла)[24] і навіть розлади з галузі сексопатології [25].

На думку Юрія Липи, головна засада фітотерапії – дати хворим якнайменш змінену рослину, або її сік. Рослини, вважає він, близькі своїми властивостями до біологічних процесів, які відбуваються в людському організмі. Саме через те організм легше сприймає рослинні соки, бо вони ближчі до його природи, ніж синтетичні сполуки. Заготівлею лікарських рослин повинні займатися люди, які добре знають і люблять свій край, його природу, рослинний світ. Це процес «творчий і національно, так і вселюдсько» [26].

Великого значення у лікуванні Юрій Липа надає режимові дня, дієті.

Наприклад, погане загоєння ран, трофічних виразок, як, зрештою, і більшість хвороб старечого віку, він пов'язує з неправильним харчуванням впродовж усього попереднього періоду життя, зокрема – з надміром м'яса у раціоні, що спричинює накопичення в організмі птомаїнів та їх похідних. З огляду на це, він рекомендує в старшому віці поступово переходити на їжу рослинного походження. При розладах травлення він радить збільшити в денному раціоні питому вагу свіжих фруктів та овочів [27].

Прикладом всебічного підходу до лікування хворого можуть стати рекомендації та призначення пацієнтці Розалії Квас [28].

1. Їсти часто, небагато араз, але поживне. Не багато пійла і рідин, зате більше товщів, мучних страв, набілу. Дуже вказані:

- бульба мята з маслом,
- вівсянка або ґрисікова каша,
- мід пщільний,
- 1-2 жовтки, утерті з цукром.

2. Не багато рухатися, а спеціально по їдженню,

- Не працювати з поспіхом.
- За гарячі і за зимні купелі шкодять.

3. Носити пас, або хоч підв'язувати теплою хусткою живіт

4. Уникати занадто сухого повітря, диму, пороху.

5. Лікарства:

- а) перед їдженням 1 чайн. лож. сиропу зеленого 4 р. денно.
- б) по їдженню ½ чайн. лож. порошку мятного 4 р. денно,
- в) в годину по їдженню – Optominum 1 чайн. лож. 4 р. денно.

Юрій Липа

(Правописні особливості оригіналу збережено)

Лікарська діяльність Юрія Липи в Яворівському періоді діяльності, зокрема, як лікаря УПА, достатньою мірою відбита в спогадах, зібраних і узагальнених С.Кучеренко, зокрема в статті: «Юрій Липа, як лікар за спогадами сучасників» [2]. Звичайно, спо-

гади осіб немедичного кола можуть містити неточні, з наукового погляду, дані, а проте цінність їх несумнівна, тим більше, що великий яворівський архів Юрія Липи втрачено.

Аналізуючи творчий шлях Юрія Липи в медицині, дозволю собі не згодитися з його висловлюванням, можливо-сказаним, як жарт, що медицина для нього, мовляв, лише «джерело існування» та «прохарчування сім'ї» [10].

Хоча, з іншого боку, кошти, зібрані під час заняття медициною, нерідко служили йому для видавничої мети [29]. В листі до Дмитра Донцова від 29 травня 1925 року він пише, що гроші на обкладинку до його праці «Тарасівці Івана Липи і моє Братерство Тарасівців» він збирається заробити «з праці в шпиталях влітку».

Тож маємо справу з багатовимірною особистістю, що її професійна діяльність лікаря і діяльність на літературній ниві органічно себе доповнювали.

ЮРІЙ ЛИПА І АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – РЕЧНИКИ ЦЕРКОВНОЇ ЄДНОСТІ УКРАЇНИ

На світліні, опублікованій в Інтернеті – двоє струнких молодих людей з панагіями на грудях. Двоє владик двох українських Церков: Епіфаній і Святослав, ієрархи ПЦУ і УГКЦ. Вони поруч, плече до плеча, усміхнені, вочевидь прихильні один одному, схильні до співпраці. Згадую епізод з недавнього минулого. Львівський владика УПЦ, тоді ще КП, Андрій Горак запрошує свого доброго приятеля (sic!) добротинця лікарської громади Львівщини, німецькомовного громадянина Швейцарії, єзуїта греко-католицької конфесії, протоєрея Роберта Готца, а, разом з ним, і нас-лікарів на недільну архиєрейську Св. Літургію в Свято-Покровському катедральному храмі. Коли настає час іти до Причастя, першим його приймає з рук православного Ієрарха...католик-єзуїт. Наступного дня запитую: «Lieber Vater Robert, meines Wissens gibt es keine gemeinsame Kommunion zwischen der katholischen und der orthodoxen Kirche!» «Ach, lassen Sie, - відповів отець Роберт, - es gibt nur einen Jesus Christus.»*. І я згадав слова Юрія Липи.

* (нім.) Дорогий Отче Роберте, наскільки я знаю, немає співпричастя поміж католицькою і православною Церквами! Ах, залиште...є лише один Ісус Христос.

«...українська нація нині є засолідарна, щоб у ній можна було тепер викликати якись братовбивчі релігійні війни.»

Ці слова написано тридцятих років минулого століття на плебанії УГКЦ в бойківському селі. Сам Юрій Липа, православний за хрещенням, без усяких застережень брав участь у богослужіннях в греко-католицькому обряді, сповідався і приймав Найсвятіші Тайни. Цілком аналогічно поводитися мої шкільні (Приватна школа Сестер Василіанок у Львові під патронатом митрополита Андрея Шептицького) і гімназійних (Перша Академічна Гімназія у Львові) товариші – православні за хрещенням. Лише в кінці шкільного року ми натрапляли в річних свідоцтвах на запис «віросповідання – ортодоксальне».

Юрій Липа категорично заперечував правомірність протистояння церковно-релігійного Сходу Заходіві, «благочестивих» православних чи ортодоксів – з'єдиненням чи католикам. [28].

Як яскраво всеукраїнська постать, він уважав, що таке протиставлення потрібне лише тим, хто хоче знищити солідарність української нації [32]. Юрій Липа категорично стверджує, що від самих витоків українське християнство однаково шанувало як християнський Рим, так і християнський Єрусалим чи Царгород. Наводяться факти про особливий культ в українських землях третього, по Св.Петрі, Папи римського Св.Климентія. Юрій Липа виступав проти перебільшення ролі Візантії у християнізації Києва. Бо ж першим і другим єпископами Києва були німці Либутій та Адальберт, а князь Володимир Великий прийняв хрещення з рук англійського священника. Промовистим на думку Юрія Липи, є факт, що 1075 року князь Ізяслав, за посередництвом папи Григорія VII передав владу над Київською Державою Ярополкові Ізяславичу, причому відбулася коронація Ярополка та його дружини Ірини [30].

Польські історики цілком солідарні з Юрієм Липою щодо толерантного ставлення православних до католиків і навпаки в Київській Державі XI-XII століть [31].

Ці та інші факти, як, наприклад, дані про контакти українського козацтва з римським престолом, викладені, можливо, не надто

послідовно, в есеїстичній манері, не заслуговують, проте, скептичної характеристики, як «сумбурного ідеологізування» [33].

Дарма шукати у православного за хрещенням Юрія Липи якоїсь надмірної ідеологізації Унії. Вододіл у нього проходить не між українським православ'ям і східним католицизмом, а поміж широко потрактованою Українською Церквою східного обряду і московським цезаропапізмом.

«І Рим і Візантія є в традиції українських генеральних ідей. Але це не значить, що за прихильністю до Візантії укривалась прихильність до Москви, а за прихильністю до Риму – до Варшави.» [30].

Цей погляд Юрія Липи цілком підтверджують сучасні вчені богослови, зокрема – Андрій Чировський [34].

«Міти про православне братання українців з москалями є того самого порядку, що недавні легенди «пролетарського братання» – пише Юрій Липа [30].

Юрій Липа високо оцінює роль Української Греко-католицької Церкви у збереженні рідних прастарих обрядів, уважає, що того часу (тридцять років ХХ століття) «велике ім'я Андрія Шептицького багато зробило» в цій справі [30].

Як розповідала мені Марта Гуменецька-Липа, 1942 року митрополит Андрей Шептицький в листі до Юрія Липи подякував йому за видавництво корисних для України книжок. Згодом з'ясувалося, що листування Юрія Липи з Митрополитом Андреем Шептицьким велось і в попередні роки. Дев'яностих років наукова працівниця Обласного Державного історичного Архіву Галина Сварник виявила у Варшаві архів Івана та Юрія Липів, до якого входить альбом з відгуками та статтями про літературну творчість Юрія Липи. Серед них – відгук на книжку «Призначення Україні» (Львів-«Хортиця»-1938) та лист з подякою за «Українську расу», датований 25 грудня 1936 року. Листи підписані особисто Митрополитом Андреем Шептицьким [35].

Очевидно, Юрій Липа надсилав Митрополитові якщо не всі, то, принаймні, найважливіші свої публікації, які отримали високу

оцінку цього високого Авторитета.

Життєві шляхи двох визначних Українців – ідеологів єднання українських церков, перехрестилися на Яворівській землі. Тут, у Прилбичах народився майбутній князь Української Церкви Роман Шептицький, майбутній С.Б. Митрополит Андрей. А в селі Шутовій закінчив своє життя український лікар, мислитель, Лицар Духу Юрій Липа.

Обидва померли 1944 року. Юрій Липа – мученицькою смертю, до якої готувався, як це впливає з низки поетичних «автоепітафій», які знаходимо серед його поетичних творів [36].

*Вознесіте знамено святого великого краю.
Говорить серце надхненно,
говорить серце: «Я знаю!
Це твоя корогва, Україно,
Наді мною клекоче,-
Хто ж мене вбив безневинно
За мої вірні очі?»
(«Голос забитого»)*

*Голос убитих:
І то не важно, що я згнию,
Що люди затопчуть плоть мою –
Та ж плива мій прапор над вами!
І то, як я падав, чи як я умер
Уже не важно тепер –
Я знову відродився із вами...
(«Вояцький марш»)*

*Я смертю вирізьбив: ти стань і прочитай,-
Одне святе є в світі – кров людей хоробрих,
Одні живуть могили – вірних Батьківщині*

(«Епітафія»).

Як уважає Михайло Слабошпицький, «цими рядками він прокоментував своє життя, і ніби прозирнув у свою мученицьку смерть» [37].

Безумовно, Юрій Липа був абсолютно свідомий того, що своєю діяльністю він наближає власну загибель [38].

І Митрополит Андрей Шептицький готувався до мученицької смерті. Декілька разів він звертався до Римських Архиєреїв за благословенням на мученицьку смерть за з'єднання українських церков [39].

«У 1916 році митрополит пише лист з місця ув'язнення (Суздаль) до Святішого отця Бенедикта XV і просить делегувати його на мученицьку смерть.

Вдруге Митрополит звернувся з проханням про благословення на мученицьку смерть до Папи Пія XI у 1939 році. Митрополит розумів, що його у будь який момент можуть вбити і хотів, щоб Господь прийняв його смерть як жертву за людей і за це отримав ласку прощення для українського народу та єднання українських церков. У 1939 році радянські окупанти таки вивели на Святоюрське подвір'я митрополита з його найближчими співробітниками для розстрілу. Втім не наважились, бо побоялись авторитету провідника церкви у світі. Втретє Андрей Шептицький звернувся по благословення на мученицьку смерть до Святішого отця Пія XII у 1942 році під час німецької окупації Галичини [40].

І Митрополит і Лікар-поет розуміли: єдина українська Церква повинна стати визначальним чинником в українському державотворенні.

Література/References

1. Kitsera A, Mykolychyn L. Yuriy Lypa – ukrainkyj likar [Yurij Lypa – ukrainian doctor] : Likarskyj Zbirnyk. Nova serija. Tom IX. Na poshanu Yuriya Lypy; Lviv-Chicago; 2001: 46-51 [In Ukrainian].
2. Kutcherenko S V. Yuriy Lypa za spohadamy suchasnykiv [Yurij Lypa according the memories of his contemporaries]. Materialy VI Mizhnarodnoji naukovy-practychnoji konferenciji. Vynnytsja; 2018: 136-138 [In Ukrainian].
3. „Try braty” Yuriya Lypy (1900-1944): bibliographichne doslidzhennia tvorchoi spadshchyny [„Three brothers” of Yurij Lypa, bibliography]. Lypa Y. Tvory v 10 tomah. Dodatkovyj tom v: kn.1 .ukladach i autor peredmowy, statej i pislamovy S. Kutcherenko i D. Sapiha. Lviv, Kamenjar; 2017: 304 p. [In Ukrainian].

4. Movchan J. Vin buv i zalychytsja herojem [He was and remains a hero]. Svoboda (USA); 1984: 213-214 [In Ukrainian].
5. Terebus O. Do biografii Yuriija Lypy [To the biography of Yuriy Lypa] "Kyjiv" (USA); 1953: 2-3 [In Ukrainian].
6. Demus P. Yuriij Lypa (1900-1944). Ukrains`kyj Medychnyj Archiv (Chicago, USA); 1984. 8: 1-5 [In Ukrainian].
7. Lypa Jerzy Phytoterapia. Warszawa: Zioloicznictwo [Phytotherapy]; 1933: 184. [In Polish].
8. Rokicki Przemysław Zioloicznictwo od oświecenia do współczesności [Phytotherapy – history]: Available at: doz.pl/czytelnia/a1115 [In Polish]. Accessed on 18 February 2020.
9. Ikarenko O. 15 hvylyn z Yuriijem Lypoju. Legenda i dijsnist` [15 minutes with Yuriy Lypa. Legend and reality]. "Students`ka Dumka". 2 (sine ano) : 8-9. Reprint in Ukrains`kyj Medychnyj Archiv (Chicago, USA). 1984; 8: 26-27 [In Ukrainian].
10. Tarnavskij O. Yuriij Lypa – poet natsionalnoji dumky [Yuriy Lypa – poet of national thought] / Reprint in Ukrains`kyj Medychnyj Archiv (Chicago, USA). 1984; 8: 28-30 [In Ukrainian].
11. Jurchynska-Popovych N. Ja povynen buty zi svojim narodom. Do 51 richnytsi vid dnia trahichnoji zahybeli [I have to be with my people. To the 51 anniversary of the tragic death]. In: Apostol novitnoho ukrain`stva. Spohady pro Yuriija Lypu, uporjadnyky G. i J. Kindratovychi. "Kamenjar". Lviv; 2000: 239 p. [In Ukrainian].
12. Lypa Jerzy Phytoterapia Warszawa-„Zioloicznictwo. 1933: 184 p. [In Polish].
13. Tasznik pospolity – Capsella bursa pastoris. 3 January 2015. <https://rozanski/li/tasznik-pospolity-capsella-bursa-pastoris> [In Polish]. Accessed 24 February 2020.
14. Liść orzecha włoskiego – Folior. Juglandis [Walnut leaves]. 22 December 2010. <https://rozanski/li/2110/lisc-orzecha-wloskiego> [In Polish]. Accessed 24 February 2020.
15. Lypa Jerzy Symphytum asperum Lepechin w odżywianiu dzieci [Symphytum asperum Lepchin in feeding children]. Wiedza Lekarska .1935; 5: 10 p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
16. Lypa Jerzy Phytoterapia w niektórych chorobach przemiany materii. "Farmacja Współczesna".1935; 4-5: 26 p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
17. Lypa Jerzy Zioloicznictwo chorób przewlekłych. "Polskie zioła".1935; 5: 10p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
18. Lypa Yuriij Liky pid nohamy [Medication underfoot]. Tretje vydannja. Ed. "Ukrainskje Vydavnytvo". Krakiv; 1943: 111 p.[In Ukrainian].
19. Jak działa tytoń na organizm ludzki [The effect of tobacco on the human body]. opracował Jerzy Lypa. Warszawa. 1933: 20 p. [In Polish].
20. Lypa Jerzy Historia zioloicznictwa [History of phytotherapy]. „Wiadomości Zielarskie”; 1935: 8-9. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
21. Lypa Jerzy Phytoterapia chorób narządów trawienia [Phytotherapie for digestive diseases]: Monografia. Warszawa; 1936: 24 s. [In Polish].
22. Lypa Jerzy Zioloicznictwo chorób przewlekłych [Phytotherapy of chronic diseases]. "Polskie zioła". 1935; 5: 6 p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
23. Lypa Jerzy Wartość leków ziołowych w leczeniu cukrzycy [The importance of phytotherapie in the treatment of diabetes]. "Polskie zioła". 1936; 3: Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
24. Kitsera A. Hvoroby hortani (horlanky) [Diseases of the larynx]. In: „Liky v otorhinolaryngologii”. Za red. A. Kitsery, O.Levyckoji, R. Rudoho. Editor „Medycyna Svitu”. Lviv. 1999; 51-52. [In Ukrainian].
25. Lypa Jerzy Rośliny przeciw impotencji płciowej [Plants in the treatment of impotence]. „Dla Zdrowia”.1936; 4: 5 p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].
26. Lypa Yuriij Lichnychi roslyny v davnij i suchasnij ukrajinskij medycyni [Medical plants in ancient and moderne Ukrainian medicine]. "Likars`kyj Visnyk (organ likarsrjji komisiji NTSh I ULT u Lvovi)». 15; 1937: .119-125 [In Ukrainian].
27. Lypa Jerzy Wrzody wieku starczego i ich gojenie [Old people`s ulcers and their treatment] „Medycyna”. 1936; 3: 5 p. Separate print from Dr Paul Pundy archive [In Polish].

28. Lypa Yuriy Rekomendaciji hvorij Rozaliji Kwas [Recommendations for patient R. Kwas] Aptekarska kopija receptu ta vlasnoruchnyj rukopys na recepturnomu blankowi. 1944. Lvivskij muzej istoriji medycyny Halychyny im. M. Panchychyna. Odynytsja zberihannia [In Ukrainian].
29. Svarnyk H. Lysty Yuriya Lypy do Dmytra Dontsova [Letters of Yuriy Lypa to Dimitry Dontsov]. Svarnyk Halyna: Ukrains`ki Problemy. Kyjiv. 1995; 3-4: 10 [In Ukrainian].
30. Lypa Yuriy Pryznachennia Ukrainy [Appointment of Ukraine]. Editor Prosvita. Lviv; 1992: 270 p. [In Ukrainian].
31. Sielicki Franciszek Polsko-ruskie stosunki wyznaniowe w XI i XII wieku [Polish-Ukrainian denominational relations]. In: „Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej”.-Red. Wyd. Katolickiego Un-tu Lubelskiego. Lublin; 1988: 35-49 [In Polish]
32. Lysiak-Rudnyckij I. Istorytchni eseji v 2-ch tomach [Historical essays in 2 parts]. Kyjiv. “Osnovy”. 1994; Tom 1: 295 [In Ukrainian].
33. Lysiak-Rudnyckij I. Istorytchni eseji v 2-ch tomach [Historical essays in 2 parts]. Kyjiv, “Osnovy”. 1994; Tom 2: 47, 55-56, 250 [In Ukrainian].
34. Tchyrovski A. Shid, Zahid i problema orientaciji [East, West and orientation problem] „Viruju”. 1996; 2: 2 [In Ukrainian].
35. Arkhiv Ivana Lypy – pys`mennyka, vijs`kovoho likarja ta joho syna Yuriya Lypy – poeta, publicysta, likarja [Archive of Ivan Lypa - writer, military doctor and his son Yuri Lypa – poet, publicist, doctor]. Knyha 1 – vidhuky-kserokopii lystiv Mytropoljta Andreja Shetyckoho, adresovanych Jurijevi Lypi, Warshava, vul. Novy Swiat, 57/37: vidhuk na kn. “Pryznachennia Ukrainy, datovanyj 25.12.1936. Fajl z personalnoho komputera Halyny Svarnyk [In Ukrainian].
36. Yuriy Lypa Poezija [Poetry]. Uklav Eugen Malanjuk; nakladom Ukrainskoho Likarskoho Tovarystva Pivnichnoji Ameryky. Toronto; 1967: 39,45,143 [In Ukrainian].
37. Slaboshpytskij M. Yuriy Lypa Jasnozbrojnyj [Yuriy Lypa with clear weapon]. „Ukrains`ke zhyttia w Sevastopoli” ukrlife/org/main/evshan/25poetiv6.html [In Ukrainian]. Accessed 24 February 2020.
38. Pogorjelova A. Poezija Yuriya Lypy: natsionalno-egzystencijnyj vymir tekstu [Yuri Lypas poetry: nationally-existential dimension of the text]. Lypivski chytannia: materialy Vseukrains`koi Naukovoji Konferenciji [Odesa 15.11. 2014] BF im. Ivana ta Yuriya Lyp, Ukrains`kyj Klub Odesy, Tsentr natsionalnoho vidrozhennia. K.. UVS im. Y. Lypy; 2015: 148 [In Ukrainian].
39. Zhukovskij A. Mytropoljt Andrej Sheptyckij i pravoslavja [Metropolitan Andrey Sheptycky and Orthodoxy]. 1992. national.org.ua/library/szepyckyj.html [In Ukrainian]. Accessed 24 February 2020.
40. Hajova O. Tshomu mytropoljt Andrej Sheptyckij hotovyj buw pryjniaty muchenyts`ku smertj? [Why was metropolitan Andrey Sheptycky ready to accept martyrdom?]. 29 July 2015. radiosvoboda.org/a/27158625.html [In Ukrainian]. Accessed 24 February 2020.